

λιστα όταν γίνεται νυχτέρι επειδή έχει πολλή δουλειά ο μύλος.

Έτσι λέει κάποιος διότιχο:

Άλλες σάρι το βραδύ κ' εγώ που σε κοιτούσα
ο μύλος για ή καρπούλα μου δέν ήξερα αν κτυπάη

Άλλά δεν υπάρχει άλλο μέρος που να θέλη κανείς
ταξιδεύοντας να κακονυχτήση μια φορά από μύλον ο
όποιος να είναι και χάνι μαζί.

Εκεί μαζεύονται γυναίκες από τα κοντινά χωριά
και ταξιδιώτες, βοσκoi και ξηνητεμένοι που έρχονται
στα χωριά τους τις γιορτές, έργατες και εργάτριες που
έβγαζαν το ύφασμα τους κάτω στην κάμφο, παπάδες που
πάνε να λειτουργήσουν τα χωριά, κληρικοί, ψευτογια-
τροί, ζητιάνοι, γυρολόγοι και έμποροι και μέσα σ' αυ-
τούς και κανένα οργανοπαίκτη.

Ακούει την άπλη γλώσσα τους, μύρια άγνωστα και
ιδιαιτερα λόγια, και βλέπει ζωντανά τα αίσθηματά
τους, τι θέλουν, τι μπορούν και τι φοβούνται, που τεί-
νουν και τι λατρεύουν. Και μέσα σ' αυτή αντίλαμβάνε-
σαι μια ζύμωση που γίνεται στο έθνος, και καταλα-
βαίνεις την πορεία που τους έδωκαν οι γονείς τους, την
πορεία που έδωκαν ή βιά δώκουν στα παιδιά του, και
την πορεία που ήλ τραβήξη ή πατρίδα μας. Πάντα
διακρίνεις ότι έχρη του θεωρεί την νόμο και το κρά-
τος ο λαός.

Και όταν κερκούν τον οργανοπαίκτη, θερμαίνε-
ται λιγάκι, παίρνει τη φωνική και λιτή λύρα κι άρ-
χιζάει ένα γνωστό και μονότονο τραγούδι:

Τρίτη τετραγή θλιβεινή, πέστη φαρμακωμένη.

Παρρησ πώς τα λέει αυτά για την κακή πορεία που
ήλ τραβήξη ή πατρίδα μας γιατί δεν έφρόντισαν οι κυ-
βερνήτες της να παιδαγωγήσουν όπως πρέπει το λαό.

Όλοι σώπασαν όταν άκουσθηκε το όνομα του Κα-
ρυσάκη μεσ' στο τραγούδι είναι περίεργο που τόσο
καλά εξετιμήσε ο λαός του άγιονος την αξία του Κα-
ρυσάκη και του Μπότοσκη και τους έβγαλε τραγού-
δια που φανερώνουν μεγάλη θλίψη για τον θάνατό τους.

Το ζήτημα ενός παιδιού μικρού μ'εξ διακόπτεται.

Η μάνα του άδικως το ναυορίζεται λέγοντας:

Νάνι νάνι και σπαράνι
και χλωρό τυρί στη στάνη.
Έλα ύπνε ύπνωσέ το,
Παναγιά άποκοίμισέ το.

Όταν έφεραν ζύλα και ή φωτιά μ'εξ έθερμάνεν
όλους, έπαψε και το παιδί και εκεί κατά τα μεσάνυχτα
και ή ήκουθενά μας. Μόνο ο μύλος άλιβε ως το πρωί.

(άκλουθε?)

ΚΩΣΤΑΣ Σ. Γ*

ΞΕΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

(Henri de Régnier)

Μ' ένα μικρό καλάμι μοναχά
Ν' ανατριχιάσουν έκανα τα χόρτα.
Και το λιβάδι κ' ή γλυκειά ιτιά,
Κι' αυτό που τραγουδάει το ποταμίκι.
Έκανα μ' ένα μόνο καλάμακι
Να τραγουδήσ' ή λαγκαδιά.

Εκείνοι που περάσαν στού βραδιού
Τα βάρη τάκουσαν, στους λογισμούς τους,
Μακριά, κοντά, σδυμένα, καθαρά.
Κείνοι που τάκουσαν στους λογισμούς τους
Διαβαίνοντας, βαθειά μέσ' στην ψυχή
Ακόμη θά τάκουν, και θά τάκουνε
Ατέλειωτα να τραγουδή.

Ένα καλάμι μούφτασε μικρό
Που τόκοφα στη βούθη πέρι:
Όπου με πρόσωπο ήρθε σκυφτό
Κι' άντιφε, γίστηκε μια μέρα
Ό 'Ερωτας θρηνώνας, για να κλάψουν
Όσοι περνούσαν, να τρεμουλιάση
Το χόρτο, το νερό ν' ανατριχιάση.
Μόνο με μια του καλάμιού πνοή
Τό διάσε έκανα να τραγουδή.

ΑΝΑΣΤΕΝΑΙΜΟΣ

(Sully Prudhomme)

Ποτέ να μη τη δώ, ποτέ να την άκούσω,
Ποτέ και τ' όνομά της δυνατά να πώ,
Μα πάντοτε πιστός, πιστός να την προσμένω,
Και πάντα να την αγαπώ.

Ν' άνοιγω την άγκάλη μου, και να προσμένω
Του κάκου, και σαν πρώτα να την ξανακλειώ
Μα πάλι άκόμη την άγκάλη μου ν' άνοιγω,
Και πάντα να την αγαπώ.

Όίμιένα, δεν μπορώ παρά να την άνοιγω,
Και μεσ' στα δάκρια να λιώνω και να σβώ,
Και πάντ' αυτά τα δάκρια να τα σκορπίζω
Και πάντα να την αγαπώ.

Ποτέ να μη τη δώ, ποτέ να την άκούσω,
Ποτέ και τ' όνομά της δυνατά να πώ,
Πάντα με πιο πολύ καιρό να την προσμένω,
Και πάντα να την αγαπώ.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΕΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Karl Krumdacher: Eine neue Hand-
schrift des Digenis Akritas von—mit zwei tafeln. [Se-
parat-Abdruck aus den Sitzungsberichten der philos-
philol und der histor.Klasse der Kgl Bayer. Akademie
der Wissenschaften 1904 Heft 11] Munchen 1904, Ver-
lag der K. B. Akademie der Wissenschaften.

Από τον άνεκτίμητο και τόπον θρθνο θησαυρό
των δημοτικών μας τραγουδιών σε πολλές εκατοντάδες
λογαρχιζώ πώς μετριώνται τ' Α κ ρ ι τ ι κ ά, εκείνα
δηλαδή που κλωθογυρίζουν όλόγυρα στί πρόσωπο και
τα κτωσώμακτα του Ηρακλή της μεσαιωνικής Ρω-
μιοσύνης, του χαρτοπολεμιστή Διγενή Ακρίτα. Πολλ'
από αυτά είναι σκορπισμένα στις διάφορες συλλογές
των δημοτικών μας τραγουδιών, κι' άλλα πάλι είν'
κόμμα άμύζωχτα κι' άτύπωτα. Πιο κοσμογονώριστα
στις νότιες χώρες της Μαύρης Θάλασσας, και περισ-
σότερο γύρω στην Τραπεζούντα, συγκεντρωτά στην Κύ-
προ και στην Κρήτη, μισολησμονημένα, μπερδεμένα
κι' άγνωστα στο Μεσσία και στη Ρούμελη. Έξω όμως
από τα δημοτικά τραγούδια, καθώς και τους παρο-
μοίως άθρονους Ακριτικούς θρύλους και τις παραδό-
σεις, γνωρίζαμε ως τα τώρα και τέσσαρα χειρόγραφα,
στα όποια φυλάχτηκαν παραλλοίς μ'εξ τρανής Ηυζαν-
τινής έποποιίας με πρωταγωνιστή τον έθνικό μας ήρωα
Διγενή Ακρίτα, έποποιίας εθγαμμένης από τ' αρχέγονα
τραγούδια που έφτιασε κι' έψαλλε ο λαός στού Διγενή
τη δόξα. Και μ' όλον ότι σχολαστικοί και βουτηγμένοι
σε μια άπέρικτη θεολογία ήσαν οι διασκευαστές που
στρώσαν μ' άφύσικα τρόπο τ' άρχέγονα Ακριτικά δη-
μοτικά τραγούδια σ' έποποιία, μ' όλο τούτο αυτό το
έπος έχει μέσα του μια ξεχωρή λαμπράδα, ένα πανώριο
φανέρισμα που αν το γυρέψη κανείς σ' άλλα Ηυζαντινά
κείμενα, χαμένος κι' άσπιστος ο κύπος του, γιατί ποτέ
και πουθενά δεν ήλ τώση τόσο τρανή και με τόση
σοφράδα. Με το διάβασμα της έποποιίας του Διγενή
ξεχωρίζουμε μια διαφορετική ζωή των Βυζαντινών
γονέω μας, ζωή γιομάτη όλο λεβεντιά και παληκα-
ρσύνη, άγώνες και κρουξίματα στεφανωμένα πάντοτε
με νίκες και με τρόπια. Τέσσαρα χειρόγραφα ως τώρα
γνωρίζαμε, καθώς παραπάνω είπαμε, με παραλλοίς της
Ακριτικής έποποιίας. Πρώτο χειρόγραφο, από το όποιο
δω και τριάντα χρόνια άπώνου κάτω πρωτογωνορίστηκε
ή έποποιία του Διγενή, είναι ένα Τραπεζουντιακό, ά-
κέφαλο, γραμμένο τον ΧVI αιώνα, κ' έχει στίχους
άκερικούς 3182, μα μ' εκείνους που λείπουν στην αρχή
λογαρχιζούμε πώς ήθελε πάνω από 4000. Το Τραπε-
ζουντιακό χειρόγραφο δημοσιέφτηκε από τον μακαρίτη
φίλο μου Emile Legrand και τον κ. Κ. Σάθα α (1) κ' έπειτα πάλι από τον κ. Σάθα α Ι ω-
α ν ν ι δ η στην Κωσταντινούπολη στα 1887. Δεύ-
τερο χειρόγραφο γνωρίστηκε από το I o s e p h M ül-

νητας άρματωδός και στα ταξίδια του τον άκολουθούσε ο
πιστός του σκουροφόρος Τσούκος. Έτιμωρούσε πάντα την
άδικία, έπολεμούσε τους δαίμονες, κ' έδοθηούσε τους άδι-
κημένους, και σ' ένα ξεκίνημά του είχε καταβάλη το μεγα-
δάκιμα Σπίδες, που γι' άφτόν ίσως σ'εξ όμιλήσω μίαν
άλλη φορά.
Στο κράξιμο λοιπόν του άφτοκράτορα, άμα πούγες δια-
λαληθή, ο Ράϊκος επέταχτη και θερμά έπαρακάλεσε να
του δοθή άδεια ν' αναλάβη το τεφέρι, κι' ο ήλικιωμένος
μονάρχης μ' εύχρηστικότητα έδέχτη την προσφορά, βεβαιό-
νοντας τον πολεμάρχη που έβανε βίαση στο λόγο του και
στην άφρωσή του, και τον έρώτησε τι βοήθεια τούκανε
χρεία. Μα ο Ράϊκος δεν ήθέλητε βοήθεια άλλη παρά τους
πιστούς του σπαθάρους κ' έδήλωσε πώς ήταν παρείτοιμος
να παραβγή με το δαίμονα και με όλη τή σπείρα, με
μόνον άφτους τους συντρόφους. Και έτσι του έδόθη
άφροκρατορική παραγγολιά, γραμμένη με χρυσά γραμματα
ν' αναχωρήση και να εξαλείψη το Σχιούτεν Δόζι κι' όσους
τον έδοθηούσαν.
Πρώτα πρώτα σαν θεόφορος πολεμιστής ο Ράϊκος έπρο-
σκύνησε στους ναούς κάνοντας τες προσευκές του, πριν
άρχηση το σφερί, κ' έλαθε τον καθαρισμό από τα χέρια
των Ιερέων. Έπειτα έκάλεσε τους σπαθάρους του σε συμ-
βούλιο, κ' ένώ έτοιμαζόνταν τα όπλα, κ' έτροχιζόνταν οι
διπλόχερες σπάθες, άποράσισαν το σχέδιο. Ήκριναν πώς
έπρεπε να μετασηματισθούν σαν ταξιδιώτες παπάδες —

Γιαμαθούσι — που πλανιώνται πάντα στα βουνά και στούς
λόγγους. Σ' άφτόν τον τρόπο ήτουν εύκολο να πηγαίνουν
όλουθες δίχως να κινούν ύποψία για την πραγματική αίτια
του ταξιδιού τους. Και άφου όλα ήταν έτοιμα ξεκίνησαν
και καθένας τους έφερε πισώπλατα το ζύλινο κουτί που
συνειθίζουν οι ταξιδιώτες οι Ιερωμένοι, αλλά σ' άφτό το
κουτί δεν είχαν μόνον άλλαξιάς από φορέματα και τρομου-
λίδια από έλεημοσύνες, μα και όλάκερο τον όπλισμό τους.
Έκάναν κοπιαστικά το δρόμο στα πόδια, περνώοντας δρυ-
μα και ποτάμια και βουνά, κ' έδάδιζαν μιλία πολλά προς
το Σουμιγιόσι, γιατί άπόπερα από τον τόπον άφτόν εύρι-
σκόταν το καστρί του γίγαντα. Και καθώς έπλησίαζαν
άκουαν φήμες για το Σχιούτεν Δόζι και τρομερές ιστο-
ρίες για τα έγκλήματά του που έπληθιαναν κάθε μέρα
σ' αριθμό και σε μεγαλότητα. Πολλοί τους άνάγκασαν να
γύρουν πίσω, ή να πάρουν άλλο δρόμο, δι: άλλιώς χωρίς
άμφιβολία ήθελε τους πιάσουν και ήθελε τους φάγουν οι
δαίμονες. Άλλά αυτοί δεν άκουαν, και οι συμβουλές ήταν
του κάκου: οι πολεμιστές είχαν άπόφαση να παλέψουν με
το δράκοντα, όσο ίδυόνταν και να δώσουν τέλος στην
καταστροφή πούε έρημώση τον τόπο, ειδά να πεθάνουν
στη γενναίαν έπιχείρηση. Έτσι λοιπόν έπερπάτησαν, ως
που έφτασαν σ' ένα μέρος έρημο και γυμνό, όπου ζωντανή
ψυχή δεν άπόμεινε, γιατί τώρα πλιά είχαν σιμώση στην έπι-
κράτεια του δράκου κ' ήταν όλα γύρω τους καταστραμμένα.
Τή νύχταν άφτην έκοιμηθήκαν στα ρέπια ένου άρχοντικού

καμμένου και βυαμένου με αίμα. Οι άνθρωποι που τ'εχαν
κατοικήση όσοι δεν είχαν σφαχτή ήταν στες φυλακές του
δράκοντα.
Την έρχόμενην ήμέρα επροχώρησαν σ' ένα τόπο πετρώδη
κι' άγριο, όπου μόνον πούκα έφύτρωναν, κ' είδαν μπρο-
στά τους ένα γέροντα πολύ ήλικιωμένο, άσπρογέννη, που
έστεκόταν όρθός άπάνου σ' ένα βράχο. Ό γέρος τους έχαι-
ρέτησε μ' εύγένεια και τους έρώτησε για πού έταξείδωναν.
«Είμαστε ταξιδιώτες παπάδες τιμημένης πατέρα, καθώς
βλέπετε», άποκρίθη ο Ράϊκος «στο ταξίδι μας έπλανηθήκαμε
στην έρημο τούτον τόπο: είμαστε κινήμενοι προς κανένα
καστέλι, που να θρίσκειται σε τούτα τα μέρη, για ν' ανα-
παυτούμε και να φάμε.»
Άλλά ο άσπρογέννης γέροντας δεν ήτουν άνθρωπος παρά
αγαθό ήνέμα, φύλακας της έπαρχίας που ο καταστρεπτι-
κός δαίμονας είχε κατακαλήση. Άποκρίθη λοιπόν: «Ό
Ράϊκο, έρω καλά πώς είσαι γενναίος πρωτοστράτορας και
έχεις Ιερέας, και τούτοι είνε οι αξίει: σου σπαθάρου και καλά
γνωρίζω πού κειτέλι ζητείς, το καστέλι του σκληρού γί-
γαντα που σκοτώνει και τρώγει τους ανθρώπους του τόπου.
Καλώς ήρises Ράϊκο, νάχεις την εύκή μου. Έλα τώρα
με τους καλούς σου συντρόφους και φάγς και πιέ και ανα-
πάψου στο καταφύγιό μου πριν κινήσεις για να σκοτώ-
σεις το Σχιούτεν Δόζι». Και του έφανέρωθη πούς ήτουν.
Όταν ο Ράϊκος και οι σύντροφοί του έμαθαν πού ο γέ-
ρος ήτουν το ήνέμα του Σου μιγιόσι έσκυψαν κ' έπροσκύ